ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΠΟΙΪΑΝ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

Ἡ προετοιμασίες γιὰ τὴν ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ γυναῖκα τοῦ Χρήστου Καψάλη πεθαίνει !... Ὁ Καψάλης κι' ὁ γυιός του. —«Μὴν κλαῖς παιδί μου !...» Ὁ σπαραχτικὸς ἀποχωρισμὸς μπρὸς στὴν πόλη τοῦ Μεσολογγίου. —«Πήγαινε στὴν εὐχή τοῦ Θεοῦ !...» Ὁ γέρο Καψάλης συγκεντρώνει τοὺς μελλοθνάτους. —«Ἔ, πατριῶτες !...» «Ἡ ἀνατίναξις τῆς πυριτιδαποθήκης.

ΕΙΝΑΙ ἡ τελευταία μέρα τῆς πολιορκίας τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ πολύπαθου Μεσολογγίου. Μέσα στὴ ρημαγμένη ἀπ' τὸ κανονίδι τοῦ ἐχθροῦ πόλι, κίνησις ζωηρὴ παρατηρεῖται. Οἱ ἀποκαμωμένοι ἀπ' τὸν ἀτελείωτο πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καπεταναῖοι, οἱ σκελεθρωμένοι ἀπ' τὴν πεῖνα καὶ τὴ δίψα στρατιῶτες, οἱ νοικοκυραῖοι τῆς πολυβασανισμένης πόλεως συσκέπτουνται καὶ συνεννοοῦνται γιὰ τὴ νυχτερινὴ ἔξοδο, τὴν περίφημη ἡρωϊκὴ κ' αἱματηρὰ ἔξοδο, ποὖκαμε τὸ Μεσολόγγι πιὸ ξακουστὸ κι' ἀθάνατο.

Μπαρουτοκαπνισμένοι, ἡλιοψημένοι, ἀνιφτοι ἀπὸ καιρό, ἀπὸ κοιρὸ νηστικοὶ οἱ λεοντόκαρδοι Μεσολογγίτες κ' οἱ ἀκατάβλητοι Σουλιῶτες, μοιάζουν μὲ φαντάσματα ! Μολαταῦτα ἔχουν τὶς ἐλπίδες τους στὸ Θεὸ καὶ στὴν παλληκαριά τους καὶ κρατιοῦνται ἀκόμα στὰ πόδια τους, ἀποφασισμένοι ἢ νὰ λυτρωθοῦν ἢ νὰ πεθάνουν ! Τὰ μάτια τους πετοῦν φωτιὲς ἀπ' τὸν πυρετό. ἡ φωνὴ τους εἶνε τραχειὰ ἀπ' τὴ δίψα ποὺ τοὺς στέγνωσε τὸ λαρυγγι. τὰ ροῦχα τους καϊμένα καὶ σχισμένα, μὰ τοιμάζουν τ' ἅρματά τους καὶ κάνουν ὑπομονή. Αὐτὴ ἡ μέρα ἀκόμα... Καὶ τὴ νύχτα ὅποιος ζήσει κι' ὅποιος πεθάνει !... Θὰ χυθοῦν μὲ τὰ γιαταγάνια καὶ τὶς πάλλες στὸ χέρι στὸν ἐχθρὸ καὶ θὰ πληρώσουν ἀκριβὰ τὴ ζωή τους ἢ τὴ λευτεριὰ τους..

Καταγάλανος ὁ ἀποιλιάτικος οὐρανός. Λαμπερὸς καὶ φωτοβόλος ὁ ἀνοιξιάτικος ἥλιος. Μὰ μέσα στὴ χαρὰ αὐτὴ τῆς ξέγνοιαστης φύσεως, μέσα στὴ μεγάλη τραγωδία τῆς πόλης, μιὰ ἄλλη τραγωδία πιὸ μεγάλη καὶ πιὸ φρικτὴ ξετυλίγεται σ' ἕνα ἀπ' τ' ἀρχοντικὰ τοῦ Μεσολογγίου.

Εἶνε τ' ἀρχοντικὸ τοῦ Χρήστου Καψίλη. Ἄρρωστη κ' ἑτοιμοθάνατη κοίτεται στὸ κρεββάτι της ἡ πολυαγαπημένη του γυναῖκα. Μέρες πολλὲς τώρα, ὑποφέρει καὶ βασανίζεται, χωρὶς φάρμακα, χωρὶς ἕνα ποτῆρι νερὸ γιὰ νὰ σβύση τοῦ πυρετοῦ της τὴ φλόγα. Ἀχνὸ καὶ κίτρινο σὰν τὸ θειάφι εἶνε τὸ σκελεθρωμένο της πρόσωπο. Τὸ ἄλλοτε λυγερὸ κορμί της μιὰ φούχτα κόκκαλα. Στὰ μάτια της θαμπώνει κι' ἀργοσβύνει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Σκυμένος κοντὰ της ὁ Χρῆστος Καψάλης τῆς κρατάει τὸ χέρι καὶ τὴν κυτάει βουβὸς καὶ πικραμένος. Τὸ χέρι της ποὺ τὸ σφίγγει μὲ λαχτάρα, μέσα στὰ δικά του, παγώνει σιγὰ σιγά. Τὰ μάτια της γυρίζουν καὶ καρφώνουνται γιὰ τελευταία φορὰ πάνω του. Ἕνα στερνὸ τίναγμα, ἕνας ξεψυχισμένος στεναγμὸς κ' ἡ πολυτυραννισμένη ἀρχόντισσα πεθαίνει !...

Ὁ Καψάλης σκύβει, τὴ φιλεῖ στὸ μέτωπο, κάνει τὸ σταυρό του καὶ τῆς σταυρώνει τὰ χέρια πάνω στὸ στῆθος. Οὔτ' ἕνα δάκρυ δὲν τρέχει ἀπὸ τὰ μάτια του. Σφίγγει τὴν καρδιά του, κρύβει βαθειὰ μέσα του τὸν πόνο του. Δὲν εἶνε ὥρα καὶ καιρὸς γιὰ κλάμματα καὶ μοιρολόγια...

Ἄξαφνα ἀκούει πλάϊ του κάποιον νὰ κλαίη καὶ νὰ δέρνεται. Εἶνε ὁ γυιός του, παλληκάρι πάνω στὴν ἄνθησι τῆς ἡλικίας του, ποὺ θρηνεῖ ἀπελπισμένα γιὰ τὸ θάνατο τῆς μάνας του.

Ὁ γέρο Καψάλης ἀποτραβιέται, γιὰ μιὰ στιγμή, ἀπ' τὴ νεκρή, πάει κοντὰ στὸ παιδί του καὶ τοῦ λέει :

— Μὴν κλαῖς, παιδί μου !... Καλύτερα νὰ χαίρεσαι ποὺ πέθανε ἡ μάνα σου καὶ δὲν θὰ πέση ζωντανὴ σιῶν Τούρκων τὰ χέρια. Πάψε νὰ κλαῖς πειὰ κι' ἄκουσὲ με προσεχτικά. Ἄκουσε τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ πατέρα σου. Ν' ἀκολουθήσης ἀπόψε τ' ἄλλα παλληκάρια καὶ νὰ προσπαθήσης νὰ σωθῆς...

— Καὶ σὺ πατέρα ; ρωτάει λαχταρισμένος ὁ νέος.

— Μὴ σὲ μέλλει γιὰ μένα.

— Τὶ λές, πατέρα ! Ποτὲ δὲν θὰ βγῶ ἀπ' τὸ Μεσολόγγι ἂν δὲν ἔρθης καὶ σὺ μαζύ !...

Ὁ γέρο Καψάλης κουνάει λυπημένα τὸ κεφάλι του καὶ λέει :

— Κάνε, παιδί μου, ἐκεῖνο ποὺ σοῦ λέει ὁ πατέρας σου. Ἐγὼ εἶμ' ἄρρωστος, βαρειὰ μὲ πλάκωσαν τὰ γερατειά. Κι' ἂν θελήσω νὰ φύγω μαζύ σας δὲ θὰ μπορέσω.

— Καὶ τὶ θὰ κάμης, πατέρα ;

— Θὰ μείνω στὸ Μεσολόγγι. Καλύτερα νὰ πεθάνω ἐδῶ, κοντὰ στὴ μάνα σου, παρὰ νὰ μ' αἰχμαλωτίσουν οἱ Τοῦρκοι.

Τὰ τελευταῖα του αὐτὰ λόγια τὰ τονίζει ὁ Καψάλης μ' ἀπόφασι. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀλλάξη τὴ γνώμη. Θὰ μείνη νὰ πεθάνη μέσα στ' ἀγαπημένο του Μεσολόγγι.

Ὁ γυιός του καταλαβαίνει πειὰ ὅτι στὰ χαμένα θὰ πᾶν τὰ λόγια του ἂν τὸν παρακαλέση. Σέβεται τὸν πατέρα του ἀκόμα καὶ δὲν τολμάει νὰ πάη ἐνάντια στὴ γνώμη του, χαμηλώνει τὸ κεφάλι καὶ σωπαίνει...

***

Ἔπεσε τὸ σούρουπο, ἔφιασε τὸ βράδυ, κοντοζυγώνει ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Ὅλοι τοιμάζουνται γιὰ τὴν ἔξοδο. Οἱ πολεμισταὶ κρατοῦν στὰ χέρια τ' ἅρματά τους, ἡ μανάδες τὰ παιδιά τους, οἱ γέροι βοηθᾶν τοὺς λαβωμένους. Ὅσοι θὰ φύγουν χαιρετᾶνε μὲ κλάμματα ἐκείνους ποὺ θὰ μείνουν.

— Καλὴ λευτεριά !..

— Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε στὸν ἄλλον Κόσμο !..

Ὁ γυιός τοῦ Καψάλη πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα του. Τὸν πνίγουν τ' ἀναφυλητά, ἡ ἀπελπισία τὸν σπαράζει :

— Πατέρα... πατέρα μου, δὲν θὰ σὲ ξαναδῶ !..

— Κουράγιο, παιδί μου, κ' ἡ ὥρα ἡ καλή !

Σκύβει ὁ γυιός καὶ φιλάει τοῦ πατέρα του τὸ χέρι. Τὸν ἀγκαλιάζει ὁ γέρο Καψάλης καὶ τὸν φιλάει στὸ μέτωπο :

— Νᾶχης τὴν εὐχή μου, παιδί μου, ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξη !...

***

Ἔφυγαν οἱ πολεμισταὶ καὶ τὰ γυναικόπαιδα... Εἶν' ἔρημο πειὰ τὸ Μεσολόγγι. Μονάχα οἱ γέροι, εἱ ἄρρωστοι κ' οἱ βαρειὰ πληγωμένοι ἔχουν ἀπομείνει στὴ ρημαγμένη πόλι. Ὁ γέρο Καψάλης ἀφήνει πίσω του τὴν πύλη τοῦ Κάστρου. π' ἀποχαιρέτησε τὸ γυιό του, καὶ τραβάει ὀργὰ - ὀργὰ σιὴν πόλι...

Σκοτάδι γύρω του.. Τ' ἀστέρια τρεμολαμπυρίζουν ψηλὰ στὸν οὐρανό...

— Τόκ ! Τόκ ! βροντάει τὸ μπαστοῦνι του, καθὼς περνάει σκυφτὸς τὰ καλντερίμια...

Ἔξω ἀπὸ κάθε σπίτι, σὲ κάθε δρόμο καὶ μαχαλᾶ, στέκει ὁ Χρῆστος ὁ Καψάλης, βροντοχτυπάει πιὸ δυνατὰ τὸ ραβδὶ του στὶς πόρτες καὶ φωνάζει :

— Ἔ, πατριῶτες !... Γέροι, ἀρρῶστοι, λαβωμένοι, ἐλᾶτε μαζύ μου, πατριῶτες ! Ἔ, ἔ, ἔ, ἔ !...

Ὅσοι δὲν ψυχομαχοῦν στὸ κρεββάτι, ὅσοι μποροῦν νὰ περπατήσουν καὶ νὰ συρθοῦν ἀκόμα σηκώνουνται, ἄλλοι μισόγυμνοι. ἄλλοι διπλωμένοι σὲ κουβέρτες, ἄλλοι μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα, ἄλλοι μὲ βογγητὰ βαρειὰ καὶ σέρνουνται ξοπίσω στὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη...

Μιὰ σιωπηλὴ πομπὴ σχηματίζεται ἔτσι, ἕνα θλιβερὸ μπουλοῦκι μελλοθανάτων ποὺ μοιάζουν μὲ φαντάσματα. Γέροι μὲ χιόνια στὸ κεφάλι, γρηὲς Μεσολογγίτισες ξηραγκιανές, ὅλο πετοὶ καὶ κόκκαλο, ἄρρωστες κυράδες, λαβωμένοι βαρειὰ πολεμιστάδες, τραβοῦν κρατῶντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο γιὰ τὴ μπαρουταποθήκη. Πάντα μπρὸς ὁ Χρῆστος ὁ Καψάλης, ἀκουμπισμένος στὸ ραβδὶ του, στέκει σὲ κάθε σοκάκι καὶ σὲ κάθε αὐλόπορτα καὶ καλεῖ ὅσους ἀπόμειναν ἀκόμα στὰ σπίτια τους. Κ' ἡ πομπὴ ὅλο καὶ μεγαλώνει, ὅλο καὶ μεγαλώνει...

Φτάσανε τώρα στὴ μπαρουταποθήκη. Μπαίνουν στὶς μεγάλες τὶς στοὲς ποῦδιναν τὶς μέρες τοῦ πολέμου τὰ φουσέκια, καὶ σωριάζουνται κάτου στὶς πλάκες ἀνήμποροι νὰ κάνουν βῆμα πειά.

Ὁ Καψάλης κοντοζυγώνει στὰ βαρέλια μὲ τὸ μπαροῦτι. Ἔχει τὸ χέρι στὴν πιστόλα του καὶ ἀφουγκράζεται ν' ἀκούση τὸ τούρκικο λεφοῦσι νὰ μπαίνη στὸ Μεσολόγγι. Ὅλοι σωπαίνουν γύρω...

Μ' ἄξαφνα ἡ μελωδία ἑνὸς ψαλμοῦ ἀντηχάει στὶς στοὲς τῆς μπαρουταποθήκης. Κάποιος ψέλνει τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία ! Ὅλοι τότε μαζὺ ἀρχίζουν νὰ ψέλνουν ὕμνους ἐξοδίους καὶ τροπάρια. Τὰ παλληκάρια τραγουδοῦν κλέφτικα τραγούδια... Σφίγγει ὁ ἕνας τ' ἄλλουνοῦ τὸ χέρι, φιλεῖ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο γιὰ στερνὴ φορά...

Ἄξαφνα τουφεκίδι δυνατὸ ἀκούγεται στὸν κάμπο. Τὸ μυστικὸ τῆς ἐξόδου προδόθηκε, ἡ χλωλὴ τοῦ χαλασμοῦ καὶ τῆς μάχης φτάνει ὡς ἐκεῖ μέσα. Ὕστερα τὸ κακὸ μεγαλώνει. Πολεμισταὶ καὶ γυναικόπαιδα ξέκοψαν ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ ξαναμπῆκαν στὴν πόλι. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς κυνηγᾶν ἀπὸ κοντά. Πληγμύρισε τὸ Μεσολόγγι ἀπ' τοὺς ἐχθρούς. Μπουλούκια, μπουλούκια φτάνουν στὴ μπαρουταποθήκη. Ἡ κρίσιμη στιγμὴ ἔφτασε. Ὁ Χρῆστος Καψάλης ἀδειάζει τὴ πιστόλα του στὰ βαρέλια μὲ τὸ μπροῦτι. Ἡ μπαρουταποθήκη τινάζεται μεσούρανα, σειέται ὁ τόπος. τρέμ' ἡ γῆ, γκρεμίζουνται τὰ σπίτια, Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι ἀφανίζουνται σὲ μιὰ στιγμή !... Κ' ὕστερα σκοτάδι βαθὺ σκεπάζει πάλι τὸ ξακουστό, τὸ ρημαγμένο Μεσολόγγι...

ΧΑΡΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

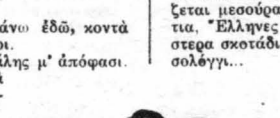

ΣΗΜ. «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ». Ἡ παραπάνω ἱστορία δὲν ἔχει τίποτα τὸ φανταστικό, τίποτα τὸ ὑπερβολικό. Εἶνε βγαλμένη ἀπ' τὶς σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κυρίως ἀπ' τὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ στρατηγοῦ Ἀρτεμίου Μίχου, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο κατὰ τὴν ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου.